

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

BORBA PROTIV INFLACIJE

Mentor:

Doc. dr.sc. Maja Mihaljević Kosor

Student:

Toni Gulam

Split, rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problem, ciljevi i metode istraživanja	1
1.2. Struktura završnog rada	2
2. ANALIZA VRSTA INFLACIJE I UČINCI NA GOSPODARSTVO	3
2.1. Pojam inflacije	3
2.2. Vrste inflacije	4
2.2.1. Inflacija prema njenom intenzitetu	6
2.2.2. Inflacija prema njenim početnim uzrocima	8
2.2.3. Inflacija prema geografskom podrijetlu inicijalnog uzroka inflacije	9
2.2.4. Stagflacija i incesija	10
2.2.5. Mješovita, strukturna inflacija i inflacija očekivanja	10
2.3. Posljedice inflacije	11
3. EKONOMSKE MJERE ZA OBUZDAVANJE INFLACIJE	13
3.1. Mjerenje inflacije	13
3.2. Suzbijanje inflacije potražnje	15
3.3. Suzbijanje inflacije troškova	16
3.4. Kako poboljšati stanje u Republici Hrvatskoj?	17
4. PRIMJERI BORBE PROTIV INFLACIJE	18
5. ZAKLJUČAK	25
POPIS SLIKA I TABLICA	27
LITERATURA	28

1. UVOD

1.1. Problem, ciljevi i metode istraživanja

Pod pojmom inflacija podrazumijeva se proces povećanja cijena u zemlji. U tom procesu novac gubi svoju vrijednost. S obzirom da novac gubi svoju vrijednost, smanjuje se platežna moć novca. Rezidenti države u kojoj postoji inflacija sada za istu količinu novca mogu kupiti manje dobara.

Mnoge zemlje su se suočile s inflacijom u prošlosti, a mnoge se bore i danas sa njom. Inflacija se može pojaviti bilo kada, a za njenu pojavu nije ključna veličina privrede u kojoj se pojavljuje. Iako se može pojaviti bilo kada, postoje naznake koje predviđaju pojavu inflacije: stagflacija i incesija.

Postoje razne vrste inflacija koje su opisane u sljedećim poglavljima i potpoglavljima prema raznim kriterijima kao što su inflacije prema njezinom intenzitetu, inflacije prema njenim početnim uzrocima, inflacije prema geografskom podrijetlu inicijalnog uzroka inflacije i dr.

Posljedice inflacije na gospodarstvo su velike, bez obzira na njen primarni uzrok. Veličina posljedica inflacije ovisi o brzini i trajanju procesa inflacije.

Svaki oblik inflacije se može izmjeriti i postoje različiti stabilizacijski programi za borbu i suzbijanje protiv inflacije. Svrha ovog rada je definirati inflaciju, njen pojam i vrste, kao dati predodžbu kako mjeriti i boriti se protiv neusklađenosti na tržištima koji dovode do inflacije.

Metode koje su korištene u radu su metode indukcije, dedukcije, analize, sinteze, komparacije, deskriptivna metoda i metoda kompilacije.

1.2. Struktura završnog rada

Rad sadrži 5 poglavlja.

Na prvoj stranici rada nalazi se uvod koji sadrži definiciju pojma inflacije, predmet istraživanja rada, metode i svrhu rada.

Drugo poglavlje rada odnosi se na analizu vrsta inflacije i njene učinke na gospodarstvo. Sadrži tri potpoglavlja u kojima je opisana definicija inflacije, podjela inflacije po različitim kriterijima i posljedice inflacije.

Poglavlje 3. odnosi se na ekonomske mjere za obuzdavanje inflacije. U potpoglavljima se opisuje način mjerenja inflacije, opisuje se način na koji se može suzbiti inflacija potražnje i inflacija troškova. Također, dan je prikaz kakva antiinflacijska politika je potrebna Republici Hrvatskoj.

Poglavlje 4. predstavlja praktični dio rada odnosno prikaz primjera iz Republike Hrvatske i svijeta o inflaciji i načinima borbe protiv inflacije. Dani su primjeri o izračunu inflacije, kretanjima stope inflacije i indeksa cijena u Republici Hrvatskoj, primjeri iz svijeta i najveći svjetski ekonomski kolapsi.

Poglavlje 5. pruža zaključna razmatranja te sažetak rada.

Na kraju rada nalazi se popis tablica i slika i literatura kao popis izvora.

2. ANALIZA VRSTA INFLACIJE I UČINCI NA GOSPODARSTVO

2.1. Pojam inflacije

Inflacija je posljedica neravnoteže u narodnoj privredi koja se očituje u porastu unutarnjih cijena. Stoga se inflacija često definira kao proces porasta cijena u zemlji.¹

Inflacija je stara koliko i tržište privrede. Inflacija je rasprostranjena pojava, ali uvelike pogrešno tumačena. Inflacija se prvi put pojavljuje u Sjedinjenim Američkim državama 1861. godine. Inflacija koja se pojavila u Sjedinjenim Američkim državama je prva, ali ne i najgori primjer inflacije. Mnogi smatraju da je inflacija koja je pogodila Njemačku od 1921. godine najgora inflacija u povijesti, ali tu nezahvalnu titulu zauzima Mađarska koju je inflacija pogodila 1946. godine. Veliki razmjeri inflacije kroz povijest zabilježeni su još u bivšoj Jugoslaviji, te najnoviji primjer Zimbabve-a između 2004. i 2009. godine. Zajedničko svim zemljama je da su se nalazile u ratnim ili poslijeratnim godinama. Razlog zbog kojeg je rat utjecao na inflaciju pronalazimo se u prekomjernom tiskanju novca. Zbog velikih novonastalih izdataka, države su se odlučivale na tiskanje novog novca koji nije bio pokriven zlatom, a na taj način je novac počeo gubiti svoju vrijednost. Zbog prisustva inflacije, cijene u privredama su se mijenjale iz sata u sat, a u slučaju Mađarske su se udvostručivale svakih 15 sati.

Svako kućanstvo ima svoje preferencije proizvoda, te se na osnovu prosječnih potrošačkih navika kućanstva određuju ponderi koji se dodjeljuju različitim proizvodima i uslugama pri mjerenju inflacije.

Za mjerenje inflacije se koristi potrošačka košarica koja se sastoji od svih roba i usluga koje kućanstva kupe ili konzumiraju. Cijene roba i usluga u potrošačkoj košarici se mijenjaju s vremenom.

¹ Babić, M. (2003): Makroekonomija, XIII. Dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladnička kuća Mate, Zagreb, str. 491.

2.2. Vrste inflacije

Inflacija predstavlja temeljni problem u gospodarstvu, a da bi inflaciju bilo moguće uspoređivati i na kraju sanirati, potrebno je određivanje inflacije po kriterijima i klasificiranje iste. Primjenjujući različite kriterije možemo inflaciju podijeliti na više vrsta, što je prikazano u sljedećim potpoglavljima.

Klasična teorija inflacije

Prema klasičnoj teoriji inflacije, inflacija je isključivo monetarni fenomen koji je izazvan povećanom količinom novca u optjecaju i rastu brzine obrtaja novca.²

Moderna teorija inflacije (Phillipsova krivulja)

Phillipsova krivulja pokazuje vezu između stope inflacije i stope nezaposlenosti. Phillipsova krivulja pokazuje negativnu vezu, odnosno kada je stopa nezaposlenosti mala, plaće brzo rastu, a kada je nezaposlenost velika, plaće su u jako sporom porastu.

Dakle, što je veća stopa nezaposlenosti, to je manja stopa inflacije. Postotno povećanje ili smanjenje nezaposlenosti obrnuto je razmjerno s padom ili rastom razine cijena.

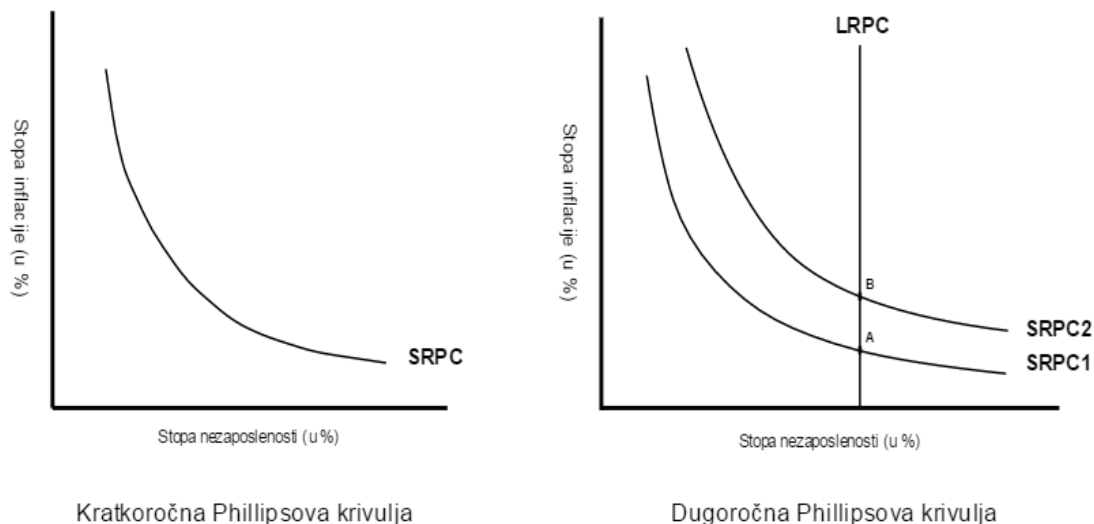
Modernu (suvremenu) teoriju inflacije predstavio je A. W. Phillips u radu u kojem je postavio odnos zaposlenosti, inflacije i rasta, 1962³. godine. Tijekom 1960.-tih i 1970.-tih teorija je bila prihvaćena od strane svih država i vlada, te se provodila u praksi. Bilo je potrebno odabrati željenu stopu inflacije koja se želi postići i proširiti ili smanjiti obujam ekonomije da bi se dostigla željena stopa. Smanjenje ili povećanje obujma postignuto je uz pomoć fiskalne politike. Sredinom 1970.-tih dolazi do promjena, te se Phillipsova krivulja više ne smatra točnom, odnosno moguće je uspostaviti više različitih razina inflacije na određenu razinu nezaposlenosti. Zbog toga se počinju koristiti dvije kratkoročne Phillipsove krivulje i jedna dugoročna krivulja koje postoje pri prirodnoj stopi nezaposlenosti. Krivulje se i dalje nazivaju Phillipsove krivulje u čast začetnika teorije.

Phillipsova krivulja predstavlja negativni odnos između stope nezaposlenosti i stope inflacije. Jednostavno bi objašnjenje glasilo što je stopa nezaposlenosti u ekonomiji neke države niža, to je veća stopa promjene u plaćama radne snage ekonomije te države.

² Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 294.

³ <http://proleksis.lzmk.hr/2951/>

“Što je veća nezaposlenost, to će manji biti postotak porasta cijena, ali i plaća. Prema tome, povećanje nezaposlenosti u postocima obrnuto je razmjerno povećanju cijena, a upravo razmjerno sa stupnjem stabilnosti. Ako povećanje novčane mase nije dovoljno da se kompenziraju efekti povećanja poreza na cijene, cijene će opadati, proizvodnja će se smanjivati, nezaposlenost rasti, pa se javlja recesija. U obrnutom slučaju, javlja se inflacija.”⁴

Slika 1. Phillipsova krivulja

Izrada autora prema izvoru: Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 296, 297

Ako rast proizvodnje spusti nezaposlenost ispod prirodne stope, inflacija će se podići iznad inercijske stope. I obrnuto, ako nezaposlenost raste iznad prirodne stope, inflacija teži padu ispod inercijske stope.

Kada tvorci ekonomske politike pokušaju održati stopu nezaposlenosti ispod prirodne stope kroz dulje razdoblje, inflacija će imati tendenciju uzlazne spirale. Prirodna stopa nezaposlenosti je najniža održiva stopa što je neka zemlja može sebi priuštiti bez opasnosti nastanka uzlazne spirale inflacije. Ona predstavlja razinu nezaposlenosti resursa pri kojoj su tržišta rada i proizvoda u inflacijskoj ravnoteži. Prema teoriji prirodne stope, nema stalnoga kompromisa između nezaposlenosti i inflacije, a dugoročna Phillipsova krivulja je potpuno okomita.

⁴ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 517-518.

Država može utjecati na povećanje inflacije uvođenjem većih poreza, čime se povećavaju troškovi poslovanja. To se naziva **inflacija poreza**.⁵

“Poduzeća koja drže monopol, mogu neovisno o potražnji povećati cijene na tržištu zbog želje za većim profitom i tako izazvati inflaciju. Takva inflacija se naziva **inflacijom profita**.

Radnički sindikati, također, mogu biti veoma jaki pa neovisno o stanju na tržištu rada i potrebama privrede za radnom snagom, zahtijevati više nadnice i tako izazvati inflaciju. To se može nazvati kao **inflacija nadnica**.

Još jedna vrsta inflacije je inflacija uvoza, koja nastaje zbog povećanja cijena uvoznih sirovina. Inflacija troškova može nastati i zbog više sile ili prirodnih katastrofa, velikih suša ili poplava, zbog nastalih problema i troškova saniranja istih. Takve inflacije su periodične i povremene.”⁶

2.2.1. Inflacija prema njenom intenzitetu

“Kao i svaka bolest, inflacija se može pojaviti u različitim intenzitetima. Prema njezinom intenzitetu razlikujemo blagu ili puzeću inflaciju kad je stopa inflacije do 5 %, umjerenu inflaciju kada je stopa inflacije 5-10% i jaku ili galopirajuću kada je godišnja stopa inflacije preko 10%. Posebnu vrstu inflacije čini hiperinflacija kad je mjesečna stopa rasta cijena veća od 50%.”⁷

Vrste inflacije prema Samuelsonu:⁸

Blaga, pužajuća ili latentna inflacija – inflacija dugoročnog karaktera, koja se izražava kao trend sporo rastućih cijena u visini od 2 - 3% godišnje. Ovakva inflacija ne predstavlja problem zbog toga što se povećava kupovna moć stanovništva.

⁵ <https://sites.google.com/site/dusanpavlovic1985/ekonomska-teorija/makroekonomija/inflacija-i-njen-uticaj-na-privredu-i-zivotni-standard>

⁶ <https://sites.google.com/site/dusanpavlovic1985/ekonomska-teorija/makroekonomija/inflacija-i-njen-uticaj-na-privredu-i-zivotni-standard>

⁷ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 492.

⁸ Samuelson, P. A., Nordhaus, W. – Ekonomija, 14. izdanje, Biblioteka „Gospodarska misao“, 1992., str. 579

Umjerena inflacija – obilježava je polagani rast cijena, odnosno jednoznamenakasta godišnja stopa. Kad su cijene razmjerno stabilne, ljudi imaju povjerenje u novac. Ljudi su voljni držati svoje bogatstvo u novčanom sredstvu, zbog toga što očekuju da će njegova vrijednost ostati ista ili približno ista za mjesec ili godinu dana. Zbog toga se ne gubi vrijeme i resursi koje bi stanovništvo trebalo potrošiti da bi svoje bogatstvo pretvorilo u nekretnine. Također sektor stanovništva je spreman na zaduživanje, zbog pretpostavke da će kamate ostati iste. Obično su u razmjeru 5-10 % godišnje.

Jaka ili galopirajuća inflacija – inflacija u dvoznamenkastom ili troznamenkastom rasponu od 20, 100 ili 200 % na godinu. Problem nastaje kada galopirajuća inflacija postane dugotrajna. Zbog očekivanja da će vrijednost novca konstantno padati, ljudi počinju ulagati sva svoja sredstva u materijalnu imovinu da bi na taj način uspjeli sačuvati vrijednost. Iako države s galopirajućom inflacijom mogu preživjeti tu inflaciju, nastaju ogromna iskrivljenja u privredi države, a ljudi svoju imovinu šalju izvan zemlje.

Hiperinflacija – stopa inflacije dostiže četveroznamenakaste ili više brojke. Radi toga vrijednost novca pada iz sata u sat, te se čak pojavljuje trampa kao sistem koji zamjenjuje novac.

Primjer: najpodrobnije dokumentiran slučaj hiperinflacije (preuzet iz Samuelson, P. A., Nordhaus W. - Ekonomija, 1992) dogodio se u Weimarskoj Republici Njemačkoj u 1920-im godinama. Vlada je otkočila monetarne tiskarske strojeve, nagoneći novac i cijene do astronomskih razina. Od siječnja 1922. do studenog 1923. indeks cijena porastao je sa 1 na 10.000.000.000. Da je netko posjedovao obveznice vrijedne 300 milijuna dolara početkom 1922., tim iznosom ne bih mogao kupiti ni jedan bombon dvije godine kasnije. Studije su otkrile nekoliko zajedničkih obilježja u hiperinflacijama. Prvo, realna potražnja za novcem (mjerena kao novčana masa podijeljena s razinom cijena) drastično pada. Potkraj njemačke hiperinflacije, realna potražnja za novcem iznosila je samo jednu tridesetinu razine kakva je bila dvije godine prije. Ljudi zato jure okolo, odbacujući svoj novac poput vrućih krumpira prije nego što ih opeče gubitak vrijednosti novca. U normalnim uvjetima, realne nadnice pojedinca mijenjaju se samo jedan postotak ili manje iz mjeseca u mjesec. U toku 1923., njemačke realne nadnice mijenjale su se u prosjeku za jednu trećinu (gore ili dolje) svaki

mjesec. Te enormne varijacije relativnih cijena i realnih nadnica – te nerazmjeri i iskrivljenja što su ih te fluktuacije izazvale – ilustriraju najveće troškove inflacije.⁹

2.2.2. Inflacija prema njezinim početnim uzrocima

Inflacija potražnje – jedan od najvećih šokova na inflaciju je promjena agregatne potražnje. Bez obzira na uzroke, inflacija potražnje nastaje kada agregatna potražnja raste brže od proizvodnog potencijala ekonomije, povlačeći cijene na više da bi se izjednačile agregatna ponuda i potražnja. Dolari potražnje natječu se za ograničenu količinu robe i licitiraju njene cijene. Kako nezaposlenost pada i nastaje nestašica radnika, plaće rastu i inflatorni se proces ubrzava. Jedna utjecajna teorija potražnje drži da je ponuda novca presudan činitelj inflacije. Pobornici tog pristupa drže da rast ponude novca povećava agregatnu potražnju, koja pak podiže razinu cijena. U tom je primjeru pravac uzročnosti izrazit. Nastaje iz ponude novca kroz agregatnu potražnju i vodi prema inflaciji.

Klasična teorija inflacije potražnje

“Klasična teorija inflacije potražnje objašnjava inflaciju povećanjem novčane mase iznad porasta ukupne proizvodnje u narodnoj privredi na razini pune zaposlenosti. Pretpostavlja se, naime, da je agregatna potražnje funkcionalno ovisna i direktno proporcionalna veličini novčane mase(uz konstantnu brzinu njezina opticaja).”¹⁰

Prema klasičnoj teoriji inflacije, inflacija je isključivo monetarni fenomen. Prema pristašama klasične teorije inflacije, monetaristima, budući da se u novcu izražavaju vrijednosti svih transakcija, mora postojati određeni odnos između količine novca u opticaju i razine cijena. Na porast cijena direktno utječe porast novčane mase. Monetaristi smatraju da se zbog toga porast cijena, odnosno inflacija, može kontrolirati samo putem kontrole novčane mase.

⁹ Samuelson, P. A., Nordhaus, W. – Ekonomija, 14.izdanje, Biblioteka „Gospodarska misao“, 1992., str. 580

¹⁰ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 495.

Keynesijanska teorija inflacije potražnje

“Keynesijanska teorija inflacije potražnje temelji se na međuovisnosti između agregatne potražnje i domaćeg proizvoda, a ne na međuovisnosti između novčane mase i domaćeg proizvoda kao u klasičnim teorijama inflacije potražnje.”¹¹

Inflacija ponude (inflacija troškova) – “uzorkovana je smanjenjem agregatne ponude uz istu agregatnu potražnju. To smanjenje ponude može biti posljedica porasta neke troškovne komponente, na primjer porasta materijalnih troškova (domaćih ili uvoznih) zbog smanjenja produktivnosti rada ili ekonomičnosti poslovanja, ili posljedica uvođenja novih fiskalnih opterećenja, poreza, doprinosa, carina, ili autonomnog povećanja profita zbog nesavršenosti tržišnog mehanizma.”¹²

Najčešći uzrok inflacija pod pritiskom troškova počinje s povećanjem troškova proizvodnje, što može biti neočekivano. To može biti povezano s povećanjem troškova sirovina, neočekivane štete ili gašenja proizvodnog pogona. Uzrok može biti i obvezno povećanje plaća zaposlenika u proizvodnji, uključujući i slučajeve u kojima rast minimalne plaće automatski povećao sredstva zaposlenih koji su bili plaćeni ispod novog standarda. Da bi se inflacija potražnje dogodila, potražnja za proizvodima mora ostati ista dok se promjena troškova događa. Da bi se novi trošak kompenzirao, proizvođači određuju veću cijenu da bi zadržali profit.

2.2.3. Inflacija prema geografskom podrijetlu inicijalnog uzroka inflacije

Ako su uzroci nastanka inflacije domaći, govorimo o domaćoj inflaciji. Uzroci mogu biti promjene u novčanoj potražnji, neefikasna raspodjela nacionalnog dohotka, povećanje izvoza, preveliki porezi itd.

Postoji mogućnost da se u nekim zemljama inflacija prenese iz inozemstva preko vanjske trgovine, kretanja kapitala i kretanja radne snage. To predstavlja uvoznú inflaciju.

¹¹ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 495.

¹² Ibid., str. 505.

2.3.4. Stagflacija i incesija

U novije vrijeme posebno se ističe stagflacija skovana od riječi stagnacija i inflacija, tj. porast cijena u situaciji stagnacije privredne aktivnosti, odnosno incesija (inflacija+recesija) inflacija u uvjetima recesije.¹³

Stagflacija - stanje u kojem postoji visoka stopa inflacije i visoke nezaposlenosti. Stagflacija podrazumijeva veliki porast cijena i visoku, sve veću nezaposlenost. Stagflacija može nastati kao rezultat smanjenja proizvodnih kapaciteta gospodarstva koje je posljedica povećanja cijena nafte za države koje su uvoznice nafte. Takva nepovoljna situacija ima tendenciju povećanja cijena, a u isto vrijeme gospodarstvo se usporava zbog toga što je proizvodnja skuplja i manje isplativa.

Indikator koji se koristi za otkrivanje stagflacije je indeks neugodnosti, koji predstavlja sumu stope opće nezaposlenosti i stope inflacije.

Incesija – predstavlja inflaciju u stanju recesije.

2.3.5. Mješovita, strukturna inflacija i inflacija očekivanja

Inflacija potražnje i inflacija ponude međusobno su povezane.

Ako je potražnja veća od ponude, bez obzira da li se povećala potražnja, a ponuda ostala ista ili se smanjila ponuda, a potražnja ostala ista, radi se o inflaciji potražnje. Nadalje, inflacija potražnje dovodi i do inflacije troškova i inflacijskih pritisaka. Ako na tržištu postoji nesklad između ponude i potražnje, to je dovoljno da se pojave inflacijski pritisci, bez obzira na to da li postoji agregatna potražnja. Želja da se ponovno stabilizira situacija na tržištu dovodi do povećanja cijena roba. Veća cijena roba navesti će proizvođače robe da povećaju proizvodnju, a povećana proizvodnja moguća je samo u uvjetima povećanim angažiranjem resursa koji su potrebni da bi se roba proizvela. To dovodi do inflacije troškova. Iz ovoga se zaključuje da programi borbe protiv inflacije moraju biti orijentirani i na inflaciju potražnje i inflaciju troškova istodobno.

Strukturna inflacija

¹³ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 492.

Strukturalna inflacija u nekoj zemlji predstavlja dugoročnu inflaciju koja je posljedica niza faktora koji utječu na neusklađenost.

Dugoročni inflacijski trend uvjetuje skup od 4 faktora:¹⁴

- razlika u stopi rasta produktivnosti u različitim sektorima
- isti porast nominalnih plaća u tim sektorima
- različite cjenovne i dohodovne elastičnosti potražnje za proizvodima različitih faktora
- otpornost cijena i plaća na smanjivanje.

Inflacijska očekivanja

Očekivanja o budućem kretanju makroekonomskih varijabli svih gospodarskih subjekata bitno utječu na planove. To se najviše odnosi na očekivanja o budućim promjenama inflacije. John Richard Hicks je formulirao međuovisnost između očekivane i stvarne vrijednosti neke varijable u obliku elastičnosti očekivanja.

Elastičnost očekivanja je formulirana kao omjer postotnih promjena očekivane i stvarne vrijednosti neke ekonomske varijable.¹⁵ Elastičnost očekivanja služi kao instrument za analizu stabilnosti, ali ne objašnjava mijenjanje i formiranje očekivanja jer su očekivanja psihološka pojava.

Ukoliko je koeficijent elastičnosti očekivanja veći od 1, onda će povećanje inflacije rezultirati većim povećanjem inflacije u budućnosti. Ukoliko je koeficijent jednak 1, povećanje cijena će biti jednako i u budućnosti. Ako je koeficijent manji od 1, onda se očekuje smanjenje inflacije u budućnosti, a to predstavlja težnju da se sustav kreće prema ravnoteži.

2.3. Posljedice inflacije

Svaka vrsta inflacije, bez obzira na njen primarni uzrok ima za posljedicu promjene u proizvodnji, troškovima, potrošnji, štednji, investicijama i budžetskim prihodima i rashodima. Posljedice ovise o karakteristikama inflacije, odnosno koliko dugo je trajala inflacija i koliki utjecaj je imala. Inflacija narušava normalne ekonomske međuovisnosti i racionalno

¹⁴ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 520.

¹⁵ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 521.

ponašanje privrednih subjekata i zbog toga je od primarne važnosti reagiranje privrednih subjekata i monetarne politike na početak procesa inflacije.

Veća inflacija ima utjecaj na ponašanje stanovništva. Stanovništvo za razliku od vremena kada nije postojala velika inflacija, svoj dohodak troši u što je moguće kraćem roku, zbog toga što očekuje da će vrijednost novca padati. Na taj način nastoje maksimizirati svoju kupovnu moć u tom trenutku. Štednja se svodi na što je moguće manju razinu, upravo iz razloga jer novac sada vrijedi više nego što će vrijediti u narednom periodu. Povećavaju se ulaganja u nekretnine, dragocjenosti, umjetnine, tj. u imovinu koja ima stabilnu vrijednost. Ulaganja u vrijednosne papire rapidno opadaju. Drugim riječima, inflacija uzrokuje veću investicijsku potrošnju.

Inflacija utječe na povećanje javnih prihoda i javnih rashoda. Javni prihodi rastu jer raste nominalni domaći proizvod, a javni rashodi nastaju zbog povećanja plaća službenika u javnim službama, zbog porasta broja subvencija za životni standard stanovništva i dr.

Kada se pojavi jaka inflacija, novac gubi svoje osobine, a to su vrijednost i sigurnost. To dalje podrazumijeva pogoršanje stanja u bilanci plaćanja i smanjenje međunarodnih rezervi. Također, porast cijena u zemljama koje su važni vanjskotrgovinski partneri destimulira izvoz, a stimulira uvoz. Osim toga, posljedica rasta domaćeg proizvoda je porast uvoza.

Blaga, odnosno umjerena inflacija preporučuje se nerazvijenim gospodarstvima, kao način poticanja gospodarskog rasta.¹⁶ Na taj način moguće je pokretanje štednje za financiranje investicija. Inflacija je problem koji se vrlo teško kontrolira zbog toga što se sastoji od velike količine čimbenika. Zbog toga se lako može dogoditi da izmakne kontroli i postane kočnica u privrednom razvoju.

¹⁶ <https://www.hnb.hr/-/ciljevi-monetarne-politike>

3. EKONOMSKE MJERE ZA OBUZDAVANJE INFLACIJE

3.1. Mjerenje inflacije

Inflacija se može mjeriti na različite način. Stopa inflacije se obično mjeri na sljedeći način:

$$\text{STOPA INFLACIJE} = \frac{\text{RAZINA CIJENA (godina t)} - \text{RAZINA CIJENA (godina t-1)}}{\text{RAZINA CIJENA (godina t-1)}} * 100 \quad (1)$$

Inflacija se mjeri i pomoću kretanja indeksa cijena. Indeks cijena je ponderirani prosjek cijena određenog broja roba i usluga: pri izradi indeksa cijena, ekonomisti ponderiraju pojedinačne cijene ekonomskom važnošću svake robe.

Najznačajniji indeksi cijena su:

1. indeksom potrošačkih cijena (promjena cijena tipične košarice dobara i usluga) – CPI
2. indeksom cijena na veliko (indeks proizvođačkih cijena)
3. deflatorom domaćeg proizvoda (omjer nominalnog i realnog BDP-a)

Indeks potrošačkih cijena¹⁷ je najčešća mjera inflacije. On mjeri troškove tržišne košarice određenih roba i usluga koje su propisane kao ključne za životni standard. Državni zavod za statistiku vodi evidenciju ovih proizvoda i usluga svakog mjeseca na propisanim lokacijama diljem države. Indeks cijena se izrađuje na način da se svakoj stavki dodijeli određeni fiksni ponder koji označava važnost njenog udjela u budžetskoj potrošnji.

Indeks cijena na veliko ili indeks proizvođačkih cijena¹⁸ postoji od 1890. godine i najstarija je kontinuirana statistička serija koje objavljuje Ministarstvo rada. On mjeri razinu cijena u veleprodaji ili proizvođačkoj fazi. Temelji se na cijenama približno 3400 roba, uključujući cijene hrane, proizvoda prerađivačke industrije te rudarstva. Koriste se fiksni ponderi koji predstavljaju neto prodaje pojedine robe. S obzirom na to da je vrlo detaljan, indeks proizvođačkih cijena uvelike upotrebljavaju poduzeća.

¹⁷ http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/SI-1555.pdf

¹⁸ <http://www.forex4you.com/hr/forex/gospodarski-pokazatelji/indeks-proizvodackih-cijena-ppi/>

Deflator domaćeg proizvoda¹⁹ je omjer nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) pa se može interpretirati kao cijena svih komponenti BDP-a (potrošnje, investicija, vladinih nabava i neto izvoza), a ne samo jednog sektora. Ovaj indeks se razlikuje od indeksa potrošačkih cijena i zato što je to indeks s promjenjivim ponderom, koji ponderira cijene količinama za tekuće tromjesečje. Uz to, postoje deflatori za komponente BDP-a, recimo za investicijska dobra, osobnu potrošnju itd., koji se ponekad upotrebljavaju kao dopuna indeksu potrošačkih cijena.

Problemi indeksnog broja

Iako su indeksi cijena, poput indeksa potrošačkih cijena, izvanredno korisni, ipak nisu bez mana. Neki su problemi upravo svojstveni indeksima cijena. Jedan je od njih problem indeksnog broja, a odnosi se na odabir odgovarajućeg razdoblja za baznu godinu. Indeks potrošačkih cijena, kao što je već navedeno, koristi fiksne pondere za svaku robu. Kao rezultat toga, troškovi života su precijenjeni u usporedbi sa situacijom gdje potrošači razmjerno skupe proizvode zamjenjuju jeftinijim proizvodima. Druga teškoća nastaje zato što indeks potrošačkih cijena ne bilježi točno promjene kvalitete dobara. Ljudi su često zbunjeni kad je riječ o inflaciji.

Cilj koji se želi postići svakom stabilizacijskom politikom je da se postigne opća ravnoteža u gospodarstvu. Ta ciljana ravnoteža se postiže kada je privreda bez inflacije pri punoj zaposlenosti. Nažalost, u realnom svijetu ta opća ravnoteža ne može biti postignuta. Postizanje pune zaposlenosti i stabilnosti cijena, uz slobodno tržište nije moguće zbog toga što je previše čimbenika koji utječu na svaku od komponenti.

Najčešće mjere koje se primjenjuju u borbi protiv inflacije.²⁰

- Politika administrativne kontrole cijena - usporavanje i zaustavljanje rasta cijena
- Restriktivna kreditno-monetarna politika – ograničenje količine novca u optjecaju kontrolom kanala i tokova kretanja novčane mase
- Devalvacija valute i uspostavljanje realnog kursa domaće valute
- Kontrola ili smanjivanje svih oblika potrošnje i uvoza

¹⁹ http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2009/PDF/11-bind.pdf

²⁰ Jarić, D., Radun, V., Čurčić, R. (2011.): Principi ekonomije, Visoka škola za primijenjene i pravne nauke „Prometej“, Banja Luka, str. 196.

- Poticanje izvoza
- Valutna reforma – zamjena stare valute za novu.

3.2. Suzbijanje inflacije potražnje

Borba protiv inflacije potražnje se vodi na način da se utječe na višak potražnje nad ponudom. Ona se može provoditi dvojakim mjerama :

1. Mjerama monetarne politike – primjenjuje se restriktivna monetarna politika, odnosno smanjenje novčane ponude. Na smanjenje novčane ponude se može utjecati smanjenjem kredita, djelovanje na devizni tečaj ili kamate. Putem ovih mjera smanjit će se zaposlenost, manji će biti i raspoloživi dohodak, manja potrošnja sektora stanovništva, ali ujedno i manja inflacija.
2. Mjerama fiskalne politike – inflacija se može smanjiti i putem povećanja poreznih stopa ili smanjenjem državne potrošnje.

Mjere kojima država smanjuje agregatnu potražnju su:²¹

- Uvođenje većih poreznih stopa kojima se smanjuje potrošnja domaćinstva
- Povećanje kamatnih stopa kojima se smanjuje investicijska potrošnja i
- Smanjivanje materijalnih izdataka države.

Povećanje poreza ili uvođenje novih ima direktni utjecaj na smanjenje osobne potrošnje, zbog toga što stanovništvo ima manje dohotka na raspolaganju. Smanjenje javnih rashoda predstavlja smanjenje budžetske potrošnje. Sve ove mjere će utjecati na način da se smanjuje ukupna proizvodnja, što će opet utjecati na smanjenje dohotka, a time i na smanjenje inflacije.

Borba protiv inflacije uglavnom se daje u obliku odgovarajućeg programa stabilizacije.

Stabilizacijski program može biti ortodoksni ili heterodoksni. Ortodoksni stabilizacijski programi sastoje se od restriktivne monetarne i fiskalne politike. Heterodoksni

²¹ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 190.

stabilizacijski programi pored čvrste monetarne i fiskalne politike uvode još i privremenu kontrolu cijena i nadnica.²²

3.3. Suzbijanje inflacije troškova

Teorija inflacije troškova temelji se na činjenici da u realnom ekonomskom životu ni na tržištu proizvoda i usluga ni na tržištu proizvodnih faktora ne postoji savršena konkurencija, pa ni elastičnost njihove potražnje nije perfektna.²³

Ekonomska teorija smatra povećanje plaća glavnim uzrokom inflacije troškova. Zbog toga se koriste mjere koje će djelovati na ograničenje rasta plaća u odnosu na proizvodnost rada.

Inflacija troškova predstavlja veći problem nego inflacija potražnje. Monetarno fiskalnom politikom u slučaju inflacije troškova pokušava se utjecati na cijenu. Proizvođači su povećali cijenu proizvoda da bi ostvarivali maksimalnu moguću dobit u tom trenutku. Zbog povećanja plaća, dobit koju su do sada ostvarivali se smanjuje. Proizvođači su pod utjecajem dva pritiska: pritiska mjera kojima se djeluje na smanjenje utjecaja na cijenu, i pritiska od strane sindikata. Sindikati su predstavnici radne snage koji zahtijevaju povećanje plaća radnika. U ovoj situaciji, proizvođači moraju smanjivati profit do te granice kada nastaje ravnoteža između mjera politike koji se koristi i zahtjeva sindikata. Kada se ta ravnoteža dogodi, inflacija se smanjuje. Ovi pritisci mogu za posljedicu imati smanjenje agregatne potražnje, kao produkt smanjenja investicijske potrošnje. Zbog toga ova politika može imati dva ishoda : smanjenje inflacije, odnosno stabilizaciju cijena ili nepovoljno djelovanje izraženo povećanjem stope nezaposlenosti i smanjenje privrednog rasta. Jedna od politika koje se koriste u borbi protiv inflacije troškova je politika dohodaka. Ova politika predstavlja uvođenje ograničenja od strane vlade na rast plaća. Maksimalni rast plaća se ograničava na razinu rasta proizvodnosti. Na taj način vlada onemogućava rast plaća u nedogled i u tom slučaju ne može doći do porasta cijena, odnosno pojave inflacije. Postoje nedostaci pri primjeni ove politike, pa se ona koristi samo u slučaju kada se ostale politike pokažu neefikasnim.

²² Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 504.

²³ Babić, M. (2003): Makroekonomija, op.cit., str. 505.

3.4. Kako poboljšati stanje u Republici Hrvatskoj?

Da bi Hrvatska spriječila inflaciju u budućnosti, trebala bi se posvetiti sljedećim pitanjima :

1. Dinamiziranje gospodarske aktivnosti (prvenstveno turizma kao najjače gospodarske grane, a i prerađivačke industrije kao zapostavljene grane)
2. Preispitivanje poreznog sustava i porezne politike
3. Povećanje produktivnosti i znanja radnika

Osim toga, Republici Hrvatskoj je potrebna:²⁴

- deeuroizacija (povećanje povjerenja u domaću valutu - štednja u domaćoj valuti)
- politika otpuštanja likvidnosti
- očuvanje financijske stabilnosti
- snižavanje troškova financiranja
- stabilan tečaj domaće valute.

²⁴ <https://www.hnb.hr/-/hnb-vodi-izrazito-ekspanzivnu-monetarnu-politiku>

4. PRIMJERI BORBE PROTIV INFLACIJE

U ovom poglavlju su prikazani primjeri kretanja stope inflacije u Europi i Hrvatskoj, te kakav su utjecaj imale te promjene na cijene nekih proizvoda i gospodarstvo. Dalje će se moći vidjeti kretanje inflacije u Hrvatskoj za vrijeme recesije, te kako je Hrvatska uspjela dovesti inflaciju pod kontrolu. Na posljetku su prikazani primjeri o kretanju inflacije u različitim zemljama u svijetu i načini borbe protiv inflacije.

Primjer 1. Izračun inflacije

Količine kupljene tijekom bazne godine	Cijena (bazna godina)		Cijena (1 godinu kasnije)		Cijena (2 godine kasnije)	
	po jedinici	ukupno	po jedinici	ukupno	po jedinici	ukupno
150 štruca kruha	1,50 €	225 €	1,30 €	195 €	1,60 €	240 €
100 šalica kave	2,40 €	240 €	2,40 €	240 €	2,15 €	215 €
12 usluga šišanja	20,00 €	240 €	22,00 €	264 €	23,00 €	276 €
1 zimska jakna	145,00 €	145 €	176,00 €	176 €	160,00 €	160 €
Ukupan trošak košarice		850 €		875 €		891 €
Indeks cijena		100,0		102,9		104,8
Stopa inflacije				2,9%		1,8%

* Eurostat svaki mjesec izračunava inflaciju potrošačkih cijena u europodručju. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena (HICP) obuhvaća, prosječno, oko 700 vrsta robe i usluga. On odražava prosječnu potrošnju kućanstava u europodručju za košaricu proizvoda. Cjelokupna paleta proizvoda koju obuhvaća HICP i trenutačne stope inflacije.

1. Popis svih proizvoda u vašoj košarici i količina koje ste potrošili u danoj godini (to će biti vaša "bazna godina").

U našem primjeru uzeli smo samo kruh, kavu, šišanje i zimsku jaknu.

2. Izračunajte ukupni trošak za svaki od proizvoda tako da pomnožite kupljenu količinu s njihovom cijenom:

150 štruca kruha x 1,50 € = 225 €

100 šalica kave x 2,40 € = 240 € itd.

3. Zbrojite ukupne iznose za sve proizvode kako biste došli do ukupnog troška potrošnje. U našoj baznoj godini to je iznos od 850 €.

4. Ponovite korak 2 i 3 za sljedeće godine.

Proučavanjem primjera vidjet ćete da su se neke cijene promijenile nakon prve godine. Ukupan trošak potrošnje porastao je na 875 €. Nakon druge godine taj je iznos porastao na 891 €.

5. Podijelite ukupan trošak košarice svake naknadne godine s troškom košarice u vašoj baznoj godini, a rezultat pomnožite sa 100.

Nakon jedne godine: $875 \text{ €} / 850 \text{ €} \times 100 = 102,9$.

6. Godišnja stopa inflacije postotna je promjena od jedne godine do druge.

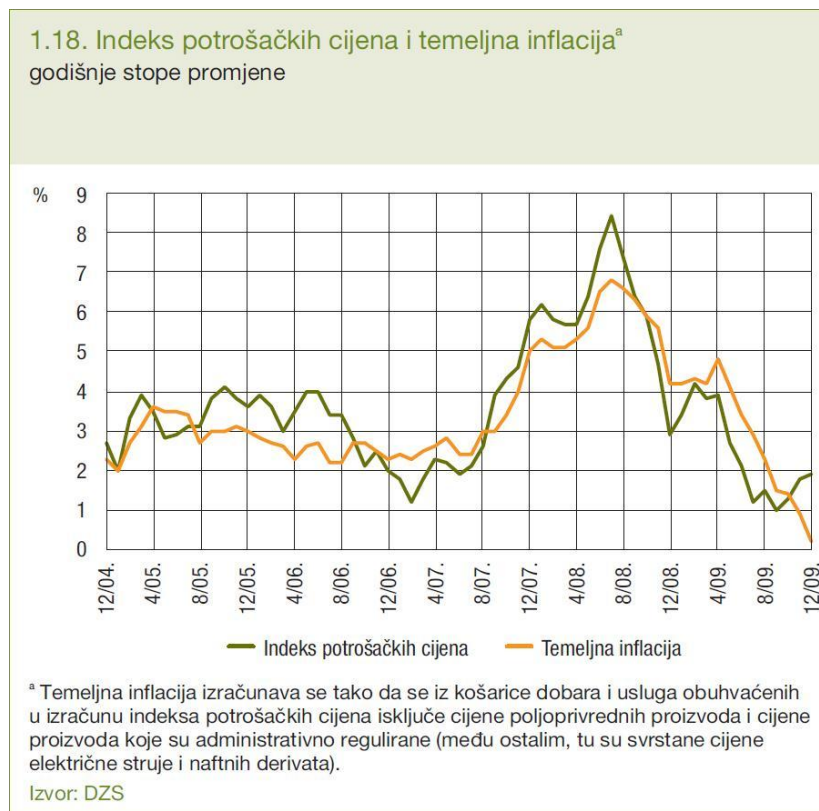
U primjeru nakon jedne godine stopa inflacije iznosi 2,9%, što je izračunato kao indeks cijena za tu godinu umanjen za indeks cijena za prethodnu godinu ($102,9 - 100$), podijeljen s indeksom cijena za prethodnu godinu (100) pomnoženo sa 100. Sljedeće godine ona iznosi $(104,8 - 102,9) / 102,9 \times 100 = 1,8\%$.²⁵

²⁵ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.hr.html>

Primjer 2. Kretanje inflacije potrošačkih cijena u razdoblju od 2004. do 2009. u Republici Hrvatskoj (recesija)

Inflacija ima jako nepovoljan utjecaj na štednju i gospodarstvo. Kao što je navedeno i prije, to je proces u kojem se smanjuje kupovna moć potrošača. To znači da za istu količinu novca u sadašnjosti, neće biti moguće kupiti istu količinu roba i usluga u budućnosti.

Sljedeća slika pokazuje kretanje indeksa potrošačkih cijena i temeljne inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2004. - 2009. godine.

Slika 2. Indeks potrošačkih cijena i temeljna inflacija (2004.-2009.)

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2009>

Iz prikazanog grafikona se može protumačiti kako su oscilacije u inflaciji bile vrlo male tijekom perioda od 2004. godine do početka 2007. Početkom 2007. godine kao što je navedeno u prošlom primjeru dolazi do značajnog povećanja inflacije zbog ulaska u recesiju. Tijekom 2008. godine inflacija sve više i više raste te doseže svoju najveću razinu u srpnju 2008. godine. Nakon toga zbog utjecaja različitih politika, inflacija počinje opadati. Godišnja stopa inflacije u Hrvatskoj se smanjila sa 6,1% koliko je iznosila u 2008., na 2,4% u 2009. Usporavanje inflacije potrošačkih cijena ostvareno je sljedećim mjerama : smanjenje osobne

potrošnje, smanjenje uvoznih inflatornih pritisaka, usporavanje rasta jediničnih troškova rada, te stabilnog tečaja kune prema euru.²⁶

Primjer 3. Kretanje inflacije u RH u periodu 05/2015 – 06/2016

Tablica 1. Kretanje inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju 05/2015-06/2016

MJESEC/GODINA	Inflacija
svibanj 2015.	+0,0 %
lipanj 2015.	+0,0 %
srpanj 2015.	-0,4 %
kolovoz 2015.	-0,6 %
rujan 2015.	-0,8 %
listopad 2015.	-0,9 %
studeni 2015.	-0,9 %
prosinac 2015.	-0,6 %
siječanj 2016.	-0,8 %
veljača 2016.	-1,4 %
ožujak 2016.	-1,7 %
travanj 2016.	-1,7 %
svibanj 2016.	-1,8 %
lipanj 2016.	-1,6 %

Izvor: Izrada autora prema <http://www.nhs.hr/gospodarstvo/pokazatelji/inflacija/>

Tablica 1. pokazuje kretanje inflacije u Republici Hrvatskoj iz koje je vidljivo da inflacija je iz godine u godinu sve veća. U zemljama Europske unije smatra se da su cijene stabilne ako je stopa inflacije manja od, ali blizu 2%. U Republici Hrvatskoj je iz godine u godinu sve veća i daleko od idealne.

²⁶ <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2009>

Primjer 4. U Kini, borba protiv inflacije - Internetom i grupnim kupovanjem

Od popusta na ljetovanja, hotele, restorane do hrane i predstava, internetske stranice za grupno kupovanje u Kini nude široku ponudu proizvoda. Jedan od načina na koji se Kinezi bore protiv inflacije je korištenje interneta i grupno kupovanje.

Prema nedavnom izvješću bloga Technode, koji se fokusira na tehnološke vijesti iz Kine, borba za kupce je oštra. U toj zemlji postoji više od tisuću internetskih stranica za grupno kupovanje. Svakodnevno većina takvih internetskih stranica objavljuje niz kupona koji postaju valjani ako se dovoljan broj kupaca prijavi za kupovinu. Većina tih kupona nude popust od najmanje 50 posto.

Wu Bo, čelnik poduzeća Lashou, kaže da Lashou, koji je počeo s radom prošlog ožujka, sada djeluje u 180 gradova u Kini i zapošljava preko šest tisuća ljudi: „Mi se često šalimo da možemo kontrolirati vrijednost potrošačke košarice, jer su naši popusti atraktivni i iz perspektive kupaca mi im nudimo dobre usluge. I ne zaboravimo, tako se štedi novac.“ Međutim, u Kini ima onih koji ne misle da je grupno kupovanje putem interneta najbolji način za štednju novca. Tom Shi, koji radi u kompjuterskoj industriji i puno koristi Internet, kaže da radije ulaže u dionice, te da mali broj ljudi iz njegovog okruženja koriste te internetske stranice. Ipak, smatra da bi ga ponuda određenih proizvoda, poput elektronike, a uz veliki popust, možda zainteresirala za grupno kupovanje.²⁷

Primjer 5. BORBA ZA RUBLJU - Medvedev obećao nastavak borbe protiv inflacije

Premijer Rusije Dmitrij Medvedev obećao je nastavak suzbijanja inflacije i sniženje kamatnih stopa za kredite, ali i nastavak režima slobodnog formiranja vrijednosti rublja. "U području kreditno-monetarne politike, naravno, nastaviti ćemo borbu s inflacijom. Zajedno s Bankom Rusije radimo na poboljšanju stabilnosti bankarskog sistema", rekao je šef vlade na Gajdarovskom ekonomskom forumu u Moskvi.

On je ukazao da je najvažnije sačuvati povjerenje investitora, ne izazivati emotivno ili neracionalno ponašanje na tržištu, prenio je Tas. "U tom cilju udvostručili smo pokrivenost depozita fizičkih lica osiguranjem, sa 700.000 na 1,4 milijuna rubalja", precizirao je Medvedev.

²⁷ <http://ba.voanews.com/a/u-kini-borba-protiv-inflacije---internetom-i-grupnim-kupovanjem-127776488/1152583.html>

Za podršku najvažnijim finansijskim institucijama, koje se susreću sa ograničenjima na stranim tržištima, upotrijebit će se sredstva Fonda nacionalnog blagostanja. Pri tome važno je da se poveća transparentnost finansijskih institucija, posebno kada dobivaju državnu podršku, naglasio je premijer. On je, također, najavio da će osigurati sniženje kamatnih stopa za kredite.

Prema njegovim riječima, rubalj će se nastaviti slobodno formirati. "Vlasti neće odustati od slobodnog formiranja rublja. Moguće je zamrznuti kurs i samim tim oživjeti crno tržište deviza, što bi s vremenom dovelo do uništenja tržišta", ukazao je šef vlade. Medvedev je priznao da je trenutno mnogo toga protiv rublje - i cijene nafte i sankcije. "Od kolebanja rublje stradaju i kompanije i banke i na kraju i obični ljudi. Tim prije, smatram da je politika Centralne banke pravilna. Ne namjeravamo prodati devizne rezerve, imamo dovoljno ekonomskih mehanizama, kako bi osigurali stabilnost rublja", uvjeren je on.²⁸

Primjer 6: Inflacija u Argentini

Stopa inflacije u Argentini u stalnom je porastu. Novi predsjednik države Mauricio Macri na vlast je došao zahvaljujući, između ostalog, obećanjem kako će riješiti problem inflacije. Međutim, posljednje brojke pokazuju kako se njegova Vlada ne uspijeva nositi sa tim. Radnici, zabrinuti za rast cijena u zemlji koja ima jednu od najvećih stopa inflacije u svijetu, održali su proteste na kojim se od nove Vlade zahtijeva da počne brinuti o njima. „Cijene određenih proizvoda su trostruko povećane, usluge poput električne energije više od sedam puta. Veoma smo zabrinuti za to kako će ljudi nastaviti ovako živjeti“, kazao je Ricardo Fernandez iz socijalnog pokreta „Dario Santillan“.

Vlada Argentine je najavila ukidanje subvencija na električnu energiju. Iako su rekli da to neće utjecati na najsiromašnije, mnogi sumnjaju da će im to uspjeti. Cijelu posljednju deceniju inflacija predstavlja ogroman problem, neke prognoze govore da je rasla 30 posto godišnje. Macri je na vlast došao prošlog decembra zbog obećanja da će argentinsku ekonomiju staviti pod kontrolu. No, kako bi riješio problem inflacije, trebat će mu zasigurno više vremena, a mnogi smatraju da je to njegov najveći izazov.

Vlada Argentine najavila je kako će implementirati određene mjere da bi pomogla najsiromašnijem stanovništvu. Ali za mnoge od njih, te mjere se ne dešavaju dovoljno brzo.²⁹

²⁸ <http://www.blic.rs/vesti/svet/borba-za-rublju-medvedev-obecao-nastavak-borbe-protiv-inflacije/b91hs6y>

²⁹ <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/inflacija-ne-prestaje-rasti-u-argentini>

Primjer 7: Veliki ekonomski kolapsi u svjetskoj povijesti

Inflacija može nastati i prevelikim uvozom i prevelikim izvozom nekoga dobra. Sljedeća dva primjera govore o tome kakve posljedice za gospodarstvo mogu imati pretjerani uvoz i izvoz.

1) PRETJERANI UVOZ

Španjolski su konkvistadori u vrlo kratkom roku uvezli velike količine srebra i zlata što je dovelo do naglog rasta cijena, odnosno izazvalo je veliku inflaciju. U drugoj polovici 16. stoljeća Španjolci su uvezli velike količine zlata i srebra iz Perua. Metali su imali veliku vrijednost u Europi, dok su Indijancima bili relativno nevažni. Uvoz je odjednom stvorio neočekivano visoku ponudu zlata i srebra u Španjolskoj, ali i ostatku Europe, što je uzrokovalo masovnu inflaciju. Inflacija i visoki porezi loše su utjecali na španjolsku industriju, a velik dio bogatstva izgubljen je u ratovima koji su se kasnije vodili. Tako je Španjolska 1596. godine bankrotirala po četvrti put te time izgubila svoj vodeći položaj u odnosu na Amerikance, Francuze, Nizozemce i Britance.³⁰

2) ZAUSTAVLJANJE IZVOZA

Sredinom 19. stoljeća vojska Konfederacije, koju je činilo 11 američkih saveznih država, osjetila je potrebu diplomatskog priznanja. Da bi ostvarili svoj naum, odlučili su zaustaviti isporuku pamuka u Europu. S obzirom na to da je pamuk Europljanima bio neophodan, a ujedno je i predstavljao glavni američki izvozni proizvod, to je na kraju dovelo do negativnih posljedica. Prihodi su smanjeni, javila se inflacija koja je smanjila vrijednost američkog dolara. Glavni uzrok ovog problema bio je političke prirode, no na kraju je doveo do kobnih financijskih posljedica.³¹

Sljedeći primjer govori o povezanosti među zemljama svijeta putem financijskih tržišta. Slom ili krah jedne burze u zemlji ne znače posljedice samo za tu zemlju.

³⁰ <http://www.poslovni.hr/vijesti/prisjetimo-se-11-najvecih-ekonomskih-kolapsa-u-povijesti-209205>

³¹ <http://www.poslovni.hr/vijesti/prisjetimo-se-11-najvecih-ekonomskih-kolapsa-u-povijesti-209205>

Vjerojatno jedan od najvećih ekonomskih kolapsa koje svijet pamti dogodio se 1929. godine u SAD-u, burza je krahirala, a posljedice su bile globalne. O točnim se uzrocima depresije i danas raspravlja, a sve je započelo kada su dionice na američkoj burzi snažno pale što je dovelo do kraha na Wall Streetu, taj je dan poznat i kao “crni utorak”. To je loše djelovalo na međunarodnu trgovinu SAD-a, a nezaposlenost je porasla na 25 posto, a uskoro su bile pogođene i ostale zemlje. Depresija je potrajala sve do sredine 1940. godine. Na dan poznat kao “crni ponedjeljak” dioničari su izgubili oko 40 milijardi dolara, a 1930. godine je propalo oko 9.000 banaka.³²

Sljedeći primjer se dogodio 1983. godine i pokazuje kako pretjeranim ulaganjem odnosno neraspodjelom poslova se može izazvati kolaps u gospodarstvu.

1983. godine svjetska kriza je izazvana najezdom gradnje željezničkih pruga što je dovelo do propasti brojnih banaka. Došlo je do kraha na burzama i to je izazvalo dužničku krizu. Propalo je oko 16.000 biznisa i stopa nezaposlenosti je porasla na visokih 17 posto. Gospodarstvu je bilo potrebno četiri godine da se oporavi.³³

³² Ibid.

³³ Ibid.

5. ZAKLJUČAK

Svaka država koja ima bilo koju vrstu inflacije mora se boriti protiv nje jer je to ekonomski poremećaj koji se odražava na gospodarstvo zemlje u kojoj je nastala i na gospodarstva zemalja s kojim surađuje. Ukoliko se radi o težim oblicima inflacije, postoji mogućnost da ta pojava u potpunosti blokira cjelokupnu privredu i razvoj privrednih aktivnosti.

Svako povećanje inflacije iznad dozvoljenog stavlja ekonomsku politiku na kušnju. Potrebno je provoditi različite mjere ekonomske politike da bi se inflacija očuvala pod kontrolom. Ukoliko se dogodi porast stope inflacije, saniranje iste vrlo lako može dovesti do recesije i rasta nezaposlenosti. S obzirom na navedeno, provoditelji mjera ekonomske politike moraju biti vrlo oprezni da ne izazovu nove negativne posljedice kao rezultat rješavanja problema inflacije.

Inflacija predstavlja problem s kojim se moraju nositi sve države. Nositelji ekonomske politike se moraju izboriti s inflacijom ukoliko ona preraste određenu stopu. Da bi otklonili problem inflacije, prvo se mora odrediti uzrok. Ukoliko se uzrok prevelika potražnja u odnosu na ponudu, radi se o inflaciji potražnje. Najbolji način za rješavanje ovog uzroka je da država utječe na potraživani količinu i na taj način dovede privredu u ravnotežu. Najefikasnije rješenje za sve aktere predstavlja uvođenje antiinflacijske politika, koja se sastoji od restriktivne monetarne i restriktivne fiskalne politike u različitim kombinacijama.

Uzroci inflacije se mogu pronaći u različitim problemima. U situaciji inflacije potražnje, inflaciju izaziva prevelika potražnja za određenu razinu ponude. Uzroci se mogu pronaći u povećanju novčane ponude, državnih rashoda, te porastu izvoza čime se direktno utječe na smanjenje domaće ponude. S druge strane, ukoliko se radi o inflaciji troškova, uzroci se mogu pronaći u porastu plaća u odnosu na porast proizvodnosti. Najveći problem predstavlja zaduženost koju država ne može više sanirati, pa se zadužuje na način da tiska novi novac. Na taj način automatski djeluje na povećanje novčane mase i smanjenje njegove vrijednosti.

Pravilnim odabirom antiinflacijske politike odnosno na vrijeme sprječavanje ekonomskih poremećaja osigurava stabilnost i rast gospodarstva, a time i boljeg životnog standarda ljudi.

S obzirom na primjere država koje su bile pogođene hiperinflacijom u prošlosti, možemo zaključiti da cijene rastu za vrijeme ratova i recesija. Problem je u tome što se nakon završetka rata cijene ne vraćaju same u početno stanje, nego je potrebna intervencija države.

Republika Hrvatska je za borbu protiv inflacije koristila restriktivnu monetarnu politiku (rast kamatnih stopa) i restriktivnu fiskalnu politiku (rast poreznih stopa). Postoje mnoge diskusije na temu da li je Hrvatska koristila ispravne mjere za borbu protiv inflacije zbog toga što su ove politike djelovale izrazito negativno, te su čak produbile recesiju. Neka društva kao što je Znanstveno društvo ekonomista Hrvatske u svojoj analizi 2009. godine je optužilo HNB direktno za krizu koja je pogodila Hrvatsku.

Dakle, kada je država u recesiji i javlja se problem inflacije, gubi se povjerenje ljudi i investitora u državne institucije i rad vlade. Zbog toga je izrazito važno da država ima organiziranu i sposobnu izvršnu vlast koja će biti u stanju provesti ekonomske politike za izlazak iz recesije. Da bi se povratilo povjerenje ljudi u sustav, potrebno je dosta vremena. S obzirom na današnju situaciju u Republici Hrvatskoj, možemo zaključiti da se to neće dogoditi još neko vrijeme. Iako je država izašla iz recesije i svi pokazatelji gospodarskog rasta i proizvodnosti su pozitivni, stanovništvo nema povjerenja u državne institucije. Razlog za povjerenje ne ulijeva ni trenutna politička situacija. Naprotiv, stanje se sve više pogoršava. Prema tome, buduće vlasti trebale bi pratili ili pokušati pratiti i oponašati načine vođenja i upravljanja državom prema uzoru na najrazvijenije zemlje članice Europske unije kao što su Švicarska, Njemačka, Velika Britanija i dr.

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Phillipsova krivulja	5
Slika 2. Indeksi potrošačkih cijena (2004.-2009.)	19
Tablica 1. Kretanje inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju 05/2015-06/2016	20

LITERATURA

Knjige:

1. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split
2. Babić, M. (2003): Makroekonomija, XIII. Dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladnička kuća Mate, Zagreb
3. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. – Ekonomija, 14.izdanje, Biblioteka „Gospodarska misao“, 1992.
4. Jarić, D., Radun, V., Ćurčić, R. (2011.): Principi ekonomije, Visoka škola za primijenjene i pravne nauke „Prometej“, Banja Luka

Internetski izvori:

1. <http://proleksis.lzmk.hr/2951/>
2. <https://sites.google.com/site/dusanpavlovic1985/ekonomska-teorija/makroekonomija/inflacija-i-njen-uticaj-na-privredu-i-zivotni-standard>
3. <https://www.hnb.hr/-/ciljevi-monetarne-politike>
4. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/SI-1555.pdf
5. <http://www.forex4you.com/hr/forex/gospodarski-pokazatelji/indeks-proizvodackih-cijena-ppi/>
6. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2009/PDF/11-bind.pdf
7. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.hr.html>
8. <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2009>
9. <http://www.nhs.hr/gospodarstvo/pokazatelji/inflacija/>
10. <http://www.blic.rs/vesti/svet/borba-za-rublju-medvedev-obecao-nastavak-borbe-protiv-inflacije/b91hs6y>
11. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/inflacija-ne-prestaje-rasti-u-argentini>
12. <http://www.poslovnih.hr/vijesti/prisjetimo-se-11-najvecih-ekonomskih-kolapsa-u-povijesti-209205>

Sažetak

U ovom radu obrađena je inflacija i načini borbe protiv inflacije. Kao što je navedeno u radu, protiv inflacije se može uspješno boriti na različite načine, te prevladati tu negativnu pojavu. Postoje različite kombinacije mjera koje se mogu koristiti u borbi protiv inflacije. Osnovni cilj središnjih banaka zemalja članica EU je održavanje inflacije pod kontrolom, odnosno održavanje blage pozitivne inflacije jer na taj način povećava se ponuda i potražnja. Postoje različite vrste inflacija, koje se mogu klasificirati prema različitim kriterijima. Također postoje različiti načini mjerenja inflacije. Kroz povijest postoje mnogi primjeri inflacija koje su pogodile različite države i ti primjeri predstavljaju načine borbe protiv inflacije.

Summary

In this paper we are researching inflation and ways in which we can combat the inflation. As it was established in this paper, inflation can be fought successfully in different ways and can be eliminated. There are combinations of measures that can be used in combating of the inflation. The main objective of central banks of the EU is to keep inflation under control, and maintain a low positive inflation because in this way supply and demand are increased. There are different types of inflation which can be classified by different criteria. Also, there are different ways of measuring inflation. Throughout history there are many examples of inflation that hit different countries and these examples represent ways of combating inflation.